

Proposta didàctica per a secundària

Superem l'exclusió! Qualitat en l'educació!

La Setmana d'Acció Mundial per l'Educació 2008 (SAME) es posa en marxa sota el lema **"Superem l'exclusió! Qualitat en l'educació! Posa-hi la teva peça: totes compten"**. L'objectiu és denunciar l'exclusió que viuen milions de nens, nenes i persones adultes per diferents motius: minusvalidesa, malaltia, qüestions de gènere, enfrontaments bèl·lics, la pèrdua dels pares en situacions de conflicte o senzillament pobresa. Un cercle fatídic que cal trencar amb l'eina més potent: **l'escolarització**.

"Una línia divisòria separa el món de forma transversal. Aquesta desigualtat i aquesta injustícia són les conseqüències d'una estructura excoent que regna en tot el planeta. No és una qüestió de tenir més o de tenir menys dins d'una mateixa societat, sinó que la qüestió és tenir un lloc dins de la societat o estar exclòs d'aquesta. En realitat la lluita contra la pobresa s'ha de concebre com una lluita contra l'exclusió i a favor de la inclusió".

*Fragment de "El rol de l'educació pel desenvolupament en la lluita contra la pobresa"
Development Education Exchange in Europe Project (Palerm 2003)*

Al segle XXI, en plena societat del coneixement, l'educació estableix la diferència entre les persones que poden aprofitar-se de les noves tecnologies i les que en queden irremeiablement marginades.

Malgrat ser un dret fonamental, l'accés obligatori a l'educació és per ara només una promesa, que hauria de fer-se realitat al 2015, data fixada pels cent vuitanta cinc governs participants a la Cimera de Dakar de l'any dos mil. Tot i que, si se segueix la tendència actual, no s'aconseguirà respectar la data acordada.

Posa-hi la teva peça: totes compten!

La **Setmana d'Acció Mundial per l'Educació** vol potenciar en l'alumnat el compromís actiu i el sentit de responsabilitat davant de situacions injustes. La intenció és fer entendre que tots i totes podem fer alguna cosa per transformar aquesta realitat.

Mitjançant l'educació, no s'ha d'explicar únicament quines són les conseqüències de la injustícia - pobresa, canvi climàtic, racisme...- sinó que s'han d'assenyalar especialment les causes, estretament relacionades entre si. A Espanya, molts docents conscients de la realitat del món actual i del paper que en aquest juga l'escola treballen en les seves aules amb l'objectiu, més o menys explícit, planificat o estructurat, d'aconseguir educar en una visió d'interdependència global, mirar de resoldre'n els efectes i aportar claus per construir un món més just i equitatiu.

En el marc de la LOE, voldríem aprofitar l'oportunitat que ens ofereix el desenvolupament de la competència ciutadana per desenvolupar capacitats que permetin a les persones viure en societats cada vegada més plurals. Aquesta competència suposa un desenvolupament de persones amb autoestima, dignitat, llibertat i responsabilitat. A més, contribueix de manera molt significativa a la cohesió social, per que potencia valors com la tolerància i el respecte.

Per aconseguir-ho, és necessari entendre l'escola com un "laboratori de vida democràtica", que potencii la consciència crítica, el respecte als drets humans i la participació activa en la seva societat. En definitiva, una escola que construeixi una ciutadania global, compatible amb la identitat local, on tots i totes podem trobar-hi el nostre lloc.

(Els/les docents que vulguin ampliar els continguts del tema poden fer-ho a www.cme-espana.org).

Consideracions generals

- Les activitats proposades estan pensades per als diferents cicles d'educació secundària. Però poden ser adaptades per utilitzar amb l'alumnat d'altres nivells.
- Als blocs de contingut es proposa més d'una activitat per que el professorat pugui escollir la més adequada en funció de l'edat, les característiques del grup, etc.
- El terme "professorat" l'utilitzem per referir-nos també a educadors i educadores i als monitors i monitores, tant de l'àmbit formal com del no formal.

Objectiu General de la Setmana d'Acció Mundial per l'Educació

Sensibilitzar als càrrecs polítics amb capacitat de decisió i a l'opinió pública de la importància de l'educació, així com de la necessitat urgent d'actuar per que l'accés a una educació de qualitat per a tots i totes sigui una realitat al 2015.

Objectius de la proposta didàctica

- Valorar l'educació com a dret universal i fonamental tal i com es recull en la Declaració Universal dels Drets Humans i en els acords de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
- Comprendre la importància de l'educació bàsica com un element clau per trencar el cercle de la pobresa.
- Conèixer les causes que impedeixen l'accés a una educació bàsica i de qualitat a milions de nens i nenes i les conseqüències que això suposa.
- Assumir com a ciutadans i ciutadanes actius la pròpia responsabilitat enfront a les situacions injustes i comprendre que tots i totes podem fer alguna cosa per canviar-les o per transformar aquesta realitat.

Objectiu general per a l'Educació Secundària

Reconèixer la importància del dret a l'educació en el desenvolupament de les persones i les societats.

Objectius específics per al PRIMER CICLE

- Conèixer el significat d'exclusió.
- Identificar els factors que causen l'exclusió a nivell microsocial.
- Valorar la importància dels Drets socials.

BLOC 1: L'exclusió a l'escola

Activitat 1: Les dues escoles

Es proposa a l'alumnat que elabori en grups un relat que descrigui el seu centre educatiu, les infraestructures, la rutina i la qualitat de vida dels/es alumnes.

Es demana a l'alumnat que llegeixi atentament el següent text:

Sóc l'únic de la meua família que va a l'escola.

Tinc 11 anys i la meua família és molt nombrosa. De tots els meus germans i germanes, jo sóc l'únic que va a l'escola. La resta no hi va mai, han de treballar picant pedra. Quan vaig al col·legi, que és una barraca amb pupitres molt vells, haig de caminar més de dues hores. A l'escola aprenc molt i m'ho passo bé, perquè estem tots junts, petits i grans. Algunes vegades el mestre no ve perquè es posa malalt. Alguns diuen que és perquè li paguen molt poc.

Després de la redacció del text i la lectura proposada, l'alumnat es dividirà en grups i elaborarà un llistat amb les idees principals de cadascun dels textos.

Després, es posaran en comú les idees de cadascun dels grups. Un representant de cada grup apuntarà a la pissarra les diferents idees en dues columnes.

- Les llistes que cada grup ha elaborat són molt semblants o molt diferents?
- Quines són les principals diferències que observeu entre les dues realitats?
- On creieu que es troba la causa d'aquesta situació?
- Com creieu que aquesta situació afecta a cadascun dels protagonistes?
- Quines solucions proposeu per què la situació canviï?

Activitat 2: Situacions d'exclusió

L'exclusió es pot analitzar de forma global i trobem exemples de regions senceres del món que queden excloses per desigualtats econòmiques, educatives i d'accés a la salut. També es pot analitzar l'entorn més proper i trobarem persones concretes excloses per ser diferents, per pertànyer a un grup determinat o pensar de certa manera.

Es demanarà a l'alumnat que elabori una llista amb sèries i pel·lícules sobre la vida als instituts i que en descriguin breument als protagonistes.

- Quin tipus de característiques comunes tenen els protagonistes?
- Quins personatges queden exclosos del grup de protagonistes?
- Quines persones poden sentir-se representades per aquests protagonistes?
- Quines persones queden sense representació?
- Busca exemples concrets. Pot servir-te d'ajuda aquest enllaç:
<http://www.youtube.com/watch?v=VnPAYFmeXbl&feature=related>

A través d'un debat argumentat es posaran en comú les respostes i s'elaborarà una llista conjunta de les principals característiques de les persones protagonistes i de les excloses.

- Per què es produeixen aquestes situacions d'exclusió?
- Tenen alguna semblança amb la vostra realitat?
- Has estat protagonista d'algun tipus d'exclusió? Com et vas sentir?
- Quines són les conseqüències que pot tenir l'exclusió en els adolescents?
- Quines possibles solucions proposaries per eliminar les situacions d'exclusió als centres escolars?

BLOC 2: Conèixer l'exclusió

Activitat 1: Sent i viu l'exclusió

El grup es posa dret i fa una rotllana. El/la docent no diu de què tracta l'activitat, simplement els demana que tanquin els ulls i els diu que ja els avisarà quan puguin obrir-los.

A cada alumne se li enganxa al front un adhesiu d'un color o forma determinat, de manera que hi hagi tres o quatre tipus d'adhesius (depèn de l'extensió del grup).

Abans de què l'alumnat obri els ulls, el professor o professora els explicarà que hauran d'ajuntar-se per grups i sense poder parlar, però podent ajudar-se entre ells a través de la comunicació no verbal.

Un cop que l'alumnat s'hagi agrupat, el/la professor/a donarà una última oportunitat perquè, si volen, canviïn el criteri d'agrupacions que han escollit.

Acabada la dinàmica s'obrirà un debat amb el següent guió:

- Quin criteri s'ha triat per formar els grups?
- Per què s'ha triat aquest criteri?
- Com s'han sentit els alumnes que no han trobat grup?
- I els que sí?
- Les persones que no han trobat grup, han buscat una altra solució? per què?

- Les persones que tenien grup, han ajudat a incloure a les persones sense grup? Per què?
- Pots identificar situacions semblants al teu entorn? Per què es produeixen?

Activitat 2: Un possible cas real

Es llegeix el següent text:

Per què a mi? El cas de José Ángel.

“Vaig arribar al col·legi, eren les vuit del matí. Com tots els dies, en entrar a classe, Antonio em va agafar la motxilla, la va obrir, va treure els llibres i els va tirar pel terra. Tota la classe reia i només el meu grup d'amics (tres que tinc) es quedava perplex pel que sempre em passava. No s'atrevien a ajudar-me, un dia ho van intentar i les seves motxilles van ser saquejades. Després d'això, el meu paper era sempre recollir els llibres i callar. Aquest dia va ser diferent, ja no podia més, no sabia que podien arribar a aquest extrem. Com de costum, em van obrir la motxilla, però aquesta vegada els meus llibres van acabar al vàter; després van començar a pegar-me, fins al punt que vaig haver d'anar a l'hospital ple de morats. En aquests moments, per la meua ment només passava una pregunta: per què a mí?”.

José Ángel (10 anys)

- Intenta posar-te al lloc del José Ángel i explica què sentiries si et passés alguna cosa semblant.
- Creus que la reacció de José Ángel és adequada o hauria de reaccionar d'una altra manera? Què podria fer per resoldre la seva situació?
- Explica quins són els motius que poden tenir alguns alumnes per excloure'n d'altres.
- Elabora en grup un decàleg de bona convivència al centre escolar per evitar situacions d'exclusió.

BLOC 3: Buscant solucions

Activitat 1: Campanya de sensibilització

Es demanarà a l'alumnat que dissenyi una campanya de sensibilització sobre l'exclusió que s'exposarà al seu centre escolar i on cada classe elaborarà un lema.

Dividits en grups, cadascun escollirà el format (vídeo, cartell, cançó...) més adequat per difondre el lema.

Com acte de cloenda de la campanya es realitzarà una jornada on es mostrin els treballs i es construirà col·lectivament una obra plàstica que reflecteixi els diversos lemes de la campanya (aquesta obra es podrà utilitzar com a peça del trencaclosques si es decideix participar a l'acte central de la Setmana d'Acció Mundial per l'Educació).

Activitat 2: Posa-hi la teva peça! Totes compten

Veure l'última pàgina.

Objectius específics per al SEGON CICLE

- Aprofundir en el significat d'exclusió.
- Identificar els factors que causen l'exclusió a nivell macrosocial.
- Valorar la importància dels drets socials.

BLOC 1: L'exclusió al teu entorn

Activitat 1: Qui queda exclòs?

Es proposarà a l'alumnat que elabori una llista amb perfils de persones o col·lectius que queden exclosos...

- Al centre escolar
- A la biblioteca del barri
- Al centre cívic del barri
- En la formació dels governs autonòmics i de l'Estat
- En l'elecció de càrrecs directius de les empreses
- A la discoteca on vas a ballar
- A la publicitat

A cada resposta cal afegir-hi:

- Quina és la causa de l'exclusió
- Quin és el resultat de l'exclusió

Per exemple:

- Exclòs del centre escolar: un/a nen/a pobre/a
- Causa: la pobresa
- Resultat: no tenir educació

En alguns casos els governs i la societat han de solucionar la causa que va provocar l'exclusió. Per exemple: la pobresa. Busca altres exemples i argumenta'ls

En altres casos som les persones les que hem de modificar actituds que evitin l'exclusió. Per exemple: discriminar a algú pel color de la seva pell. Busca altres exemples i argumenta'ls.

© F. López del Prado/Ayuda en Acció

Activitat 2: En primera persona

Es demanarà a l'alumnat que respongui a les següents preguntes:

- En alguna ocasió t'has sentit exclòs/a? Quan? On? Per què?
- Què se't va negar per ser exclòs/a? A què no vas tenir accés al ser discriminat/da?
- Quins van ser els teus sentiments en aquella ocasió?
- Pots senyalar exemples d'exclusió al teu Centre? Com t'has sentit al presenciar aquestes situacions? Has intervingut en elles?

Es posaran en comú les respostes obtingudes i, entre tots i totes, s'extrauran conclusions

BLOC 2: L'exclusió al món

Activitat 1: Exclusió a l'educació

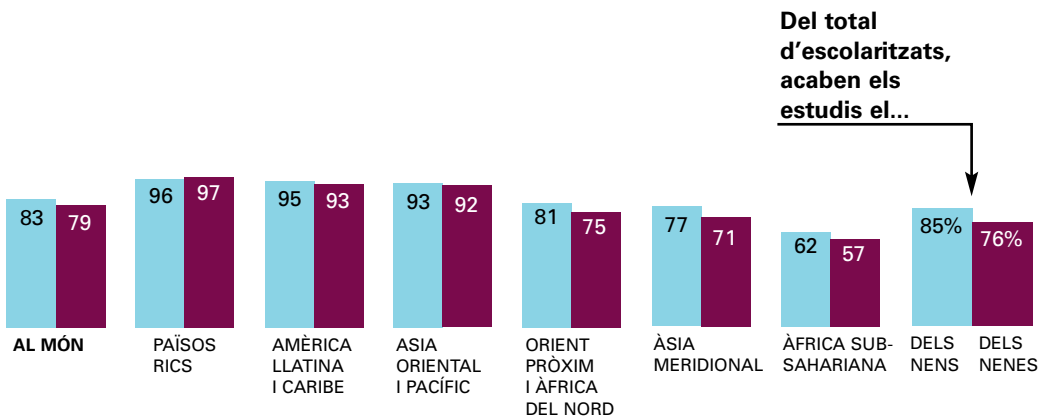
L'escolarització al món

Percentatge de menors que van al col·legi

■ Nens ■ Nenes

121
Milions de menors sense escolaritzar

60.000
Milions d'euros en recursos addicionals són necessaris per arribar a l'educació universal

Font: http://www.stecyl.es/informes/UNICEF_121_millones_sin_escuela.htm

© Pablo García/Ayuda en Acción

Observa la informació gràfica i contesta:

1. Quants nens i nenes encara no estan escolaritzats al món?
2. En quina zona del món s'hi troba un índex d'escolarització més baix?
3. Quina diferència observes entre els percentatges dels diferents països?
4. Observant les dades, quina població està més exclosa? Quines creus que poden ser les causes?
5. 60.000 milions d'euros serien suficients per aconseguir l'educació per a tots i totes. Creus que és possible obtenir aquests recursos? De quina manera?

Activitat 2: Mapes de l'exclusió

L'exclusió pot ser deguda a molts factors, com per exemple: la manca d'escolarització, les dificultats d'accés a l'aigua, malalties com la Sida, etc.

L'alumnat buscarà altres factors que influeixen en l'exclusió dels nens i nenes. Distribuïts per grups, n'escolliran un i elaboraran diferents mapes de l'exclusió al món.

Podeu trobar informació a:

— Estat Mundial de la Infància 2006: Exclosos i invisibles. UNICEF
http://www.unicef.org/spanish/sowc06/pdfs/sowc06_fullreport_sp.pdf

— Informe Educació per a Tots 2007: Bases sòlides. Atenció i educació de la primera Infància. UNESCO.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001505/150518S.pdf>

— Informe Educació per a Tots 2008: Educació per a Tots al 2015. Aconseguirem la meta?. UNESCO.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001548/154820s.pdf>

— Informe sobre Desenvolupament Humà 2007-2008.PNU
<http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2007-2008/chapters/spanish/>

— Worldmapper
<http://www.worldmapper.org>

BLOC 3: Buscant solucions

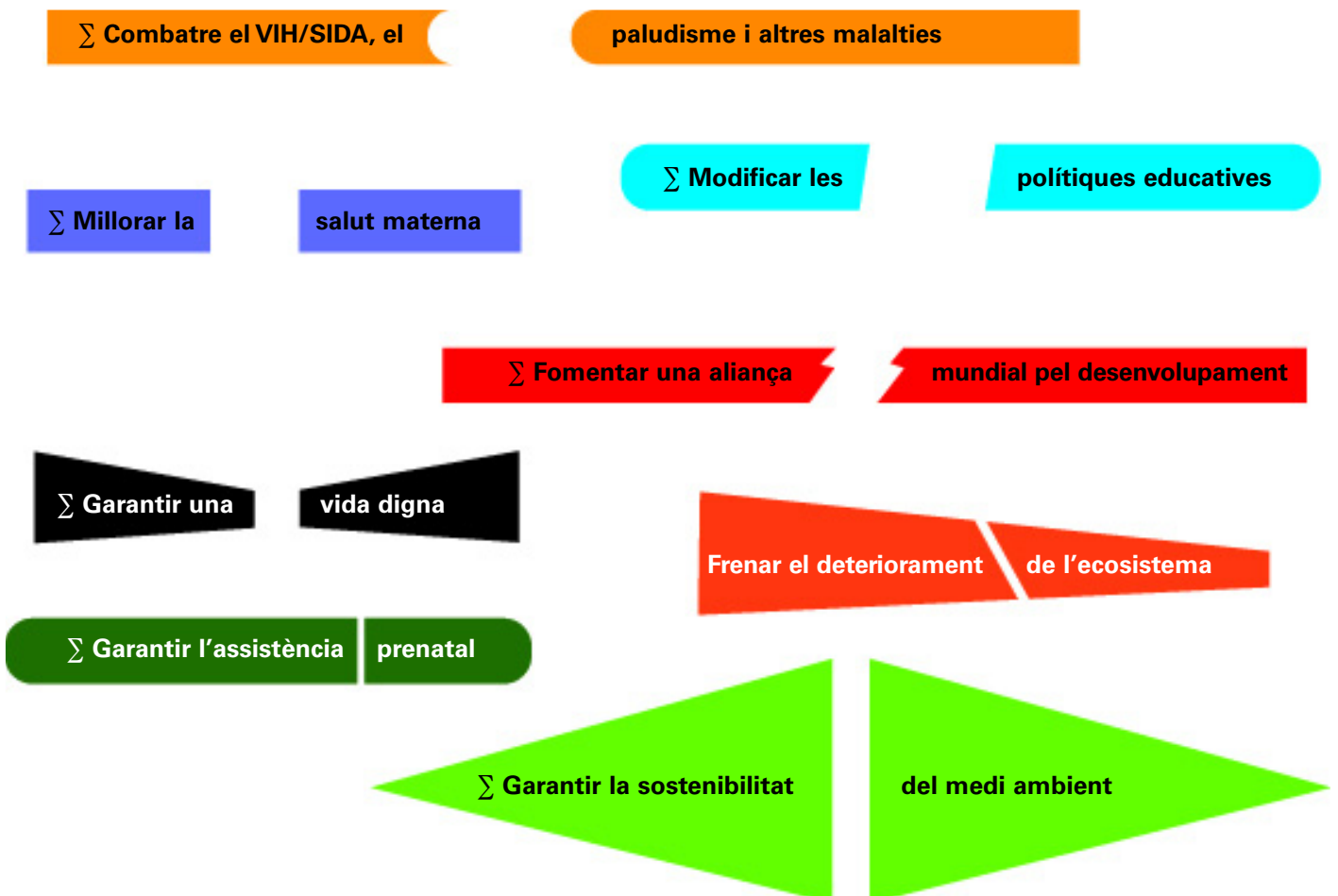
Activitat 1: Construint ponts

Es proposa a l'alumnat que construeixi la simulació d'un riu (utilitzant paper o altres materials).

A una riba estaran les persones excloses agrupades segons la causa de la seva exclusió: pobresa, analfabetisme, SIDA, paludisme, les persones sense habitatges dignes i sense aigua potable, les poblacions sense desenvolupament. A l'altra riba i trobarem les persones no excloses.

Per aconseguir que les persones excloses puguin passar a l'altra riba, l'alumnat haurà de buscar solucions per a cada grup concret. Per fer-ho hauran de construir ponts, entre tots/es, unint les peces que anuncien possibles solucions. (Dues peces per solució.)

Prèviament, el professor/a haurà repartit entre els alumnes les diferents peces que contenen les solucions següents:

Educar totes les nenes

∑ Eradicar la pobresa extrema i la fam

∑ Reduir la mortalitat infantil

Augmentar el pressupost en salut

∑ Dissenyar polítiques de desenvolupament que prioritzin els serveis i béns bàsics

∑ Aconseguir l'educació primària universal

∑ Aconseguir una bona nutrició i la prevenció de malalties

∑ Promoure la igualtat de gènere i l'empoderament de les dones

L'alumnat haurà de trobar la peça complementària per formar el trencaclosques amb les solucions per superar cada cas d'exclusió.

L'alumnat, amb l'ajuda del professorat, identificarà entre les possibilitats suggerides pels ponts, els 8 objectius del Mil·leni i es reflexionarà sobre aquests i la possibilitat de dur-los a terme.

Activitat 2: Posa-hi la teva peça! Totes compten

Veure l'última pàgina.

Qüestionari d'avaluació de la proposta didàctica de la Setmana d'Acció Mundial per l'Educació 2008 (SAME)

NOM DEL CENTRE

NIVELLS DE PARTICIPACIÓ

- 1r CICLE ESO
- 2n CICLE ESO
- MÒDULS FORMATIUS
- BATXILLERAT

QUANTS GRUPS HI HAN PARTICIPAT _____

NOM DELS DOCENTS IMPLICATS _____

EN QUINES ASSIGNATURES HEU TREBALLAT LA PROPOSTA?

HAVÍEU PARTICIPAT AMB ANTERIORITAT A LA SAME?

PUNTUA DE L'1 (NIVELL MÍNIM) AL 5 (NIVELL MÀXIM) EL GRAU D'ADEQUACIÓ DELS CONTINGUTS DE **CADA BLOC** AL NIVELL ESCOLAR.

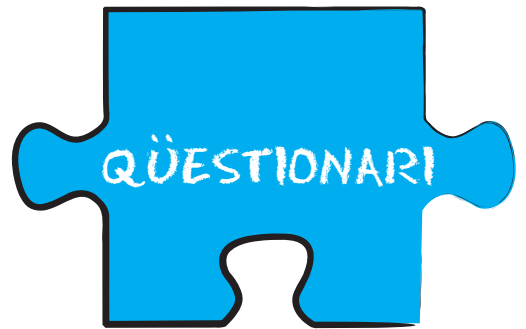
PUNTUA DE L'1 (NIVELL MÍNIM) AL 5 (NIVELL MÀXIM) EL GRAU D'ADEQUACIÓ DE LA METODOLOGIA DE **CADA ACTIVITAT**.

Educació Secundària

Primer Cicle:

Bloc 1: L'exclusió a l'escola	1	2	3	4	5
– Activitat 1: Les dues escoles	1	2	3	4	5
– Activitat 2: Situacions d'exclusió	1	2	3	4	5
Bloc 2: Conèixer l'exclusió	1	2	3	4	5
– Activitat 1: Sent i viu l'exclusió	1	2	3	4	5
– Activitat 2: Un possible cas real	1	2	3	4	5
Bloc 3: Buscant solucions	1	2	3	4	5
– Activitat 1: Ccampanya de sensibilització	1	2	3	4	5
– Activitat 2: posa-hi la teva peça! Totes compten	1	2	3	4	5

Segon Cicle

Bloc 1: L'exclusió al teu entorn	1	2	3	4	5
– Activitat 1: Qui queda exclòs?	1	2	3	4	5
– Activitat 2: En primera persona	1	2	3	4	5
Bloc 2: L'exclusió al món	1	2	3	4	5
– Activitat 1: Exclusió a l'educació	1	2	3	4	5
– Activitat 2: Mapes de l'exclusió	1	2	3	4	5
Bloc 3: Buscant solucions	1	2	3	4	5
– Activitat 1: Construint ponts	1	2	3	4	5
– Activitat 2: Posa-hi la teva peça! Totes compten	1	2	3	4	5

CONTINUAREU TREBALLANT AMB LA SAME ? SÍ/ NO/ PER QUÈ?

OBSERVACIONS, COMENTARIS I PROPOSTES DE MILLORA

Pots enviar aquest qüestionari per fax al número 934 124 036. També pots descarregar-te'l a www.cme-espana.org/resources_SAME2008.htm i enviar-lo per correu electrònic a SAME@cme-espana.org

Activitat per a tots els nivells: POSA-HI LA TEVA PEÇA! TOTES COMPTEM

Objectius:

- Reforçar els conceptes d'educació i exclusió treballats durant l'activitat.
- Participar en l'activitat de mobilització mundial.

Durant la **Setmana Mundial d'Acció per l'Educació (SAME)**, milions de persones de tot el món es mobilitzaran per aconseguir que l'accés a una educació de qualitat per a tots/es sigui una realitat i el mitjà per què cap persona quedi exclosa de la societat.

Unim-nos a elles posant la nostra peça en un gran trencaclosques. Amb aquest trencaclosques volem representar moltes coses:

- Els "ingredients" que ha de tenir una bona educació que permeti la inclusió de totes aquelles persones que no poden exercir el seu dret a l'educació.
- La implicació que totes les persones han de tenir per a que l'educació per a tots i totes sigui una realitat com abans millor.
- Sempre es poden seguir unint "fitxes" per aconseguir una bona educació que superi l'exclusió. Per això, el trencaclosques no té marges.
- Els trencaclosques que es facin a cada centre o aula s'uniran als que es facin en d'altres centres de diferents llocs d'Espanya.

COM FER EL PUZLE?

Aquesta activitat pretén ser una reflexió i resum de tot el que l'alumnat ha treballat al llarg de la proposta didàctica.

A la contraportada d'aquest material teniu un model de fitxa de trencaclosques. Un cop s'hagin treballat les activitats proposades per a cada cicle, cada alumne/a escriurà en una fitxa

- L'"ingredient" que li sembla més important per què hi hagi una bona educació.
- L'exemple d'alguna persona coneguda que no ha pogut exercir el seu dret a l'educació.
- Què pot fer ell o ella per què hi hagi educació per a tots i totes.
- Què pot fer ell o ella per facilitar la inclusió d'algunes persones.
- Recordar a algun/a representant polític els compromisos que va adquirir el govern espanyol al firmar la Declaració d'Educació per a Tots/es a Dakar (Senegal) l'any 2000.
- Frases elaborades per ells/es o cites de persones cèlebres, relatives a l'educació.

El professorat proposarà aquests o altres aspectes a l'alumnat depenent de la seva edat o curs, per adaptar-se al nivell de reflexió que puguin assolir.

A més d'escriure el text, poden decorar la peça.

Al centre educatiu es poden fer diferents activitats entorn al trencaclosques:

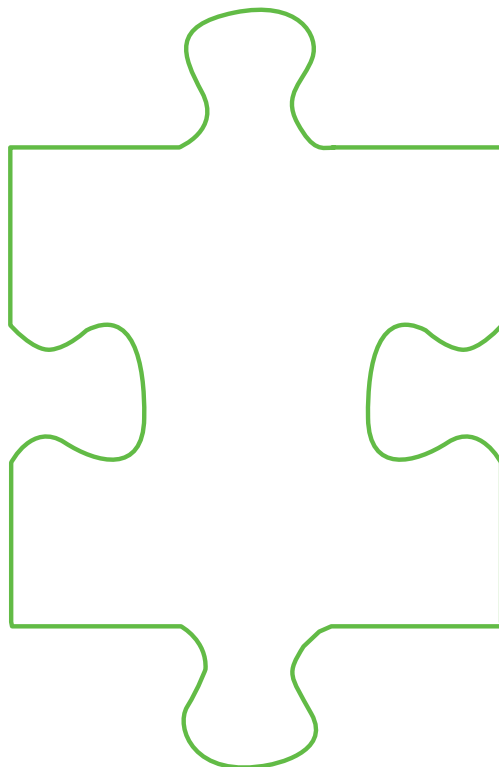
- Fer un trencaclosques per classe o curs, i comentar-ne el contingut de cada peça.
- Unir les peces elaborades a les classes en un gran trencaclosques comú.

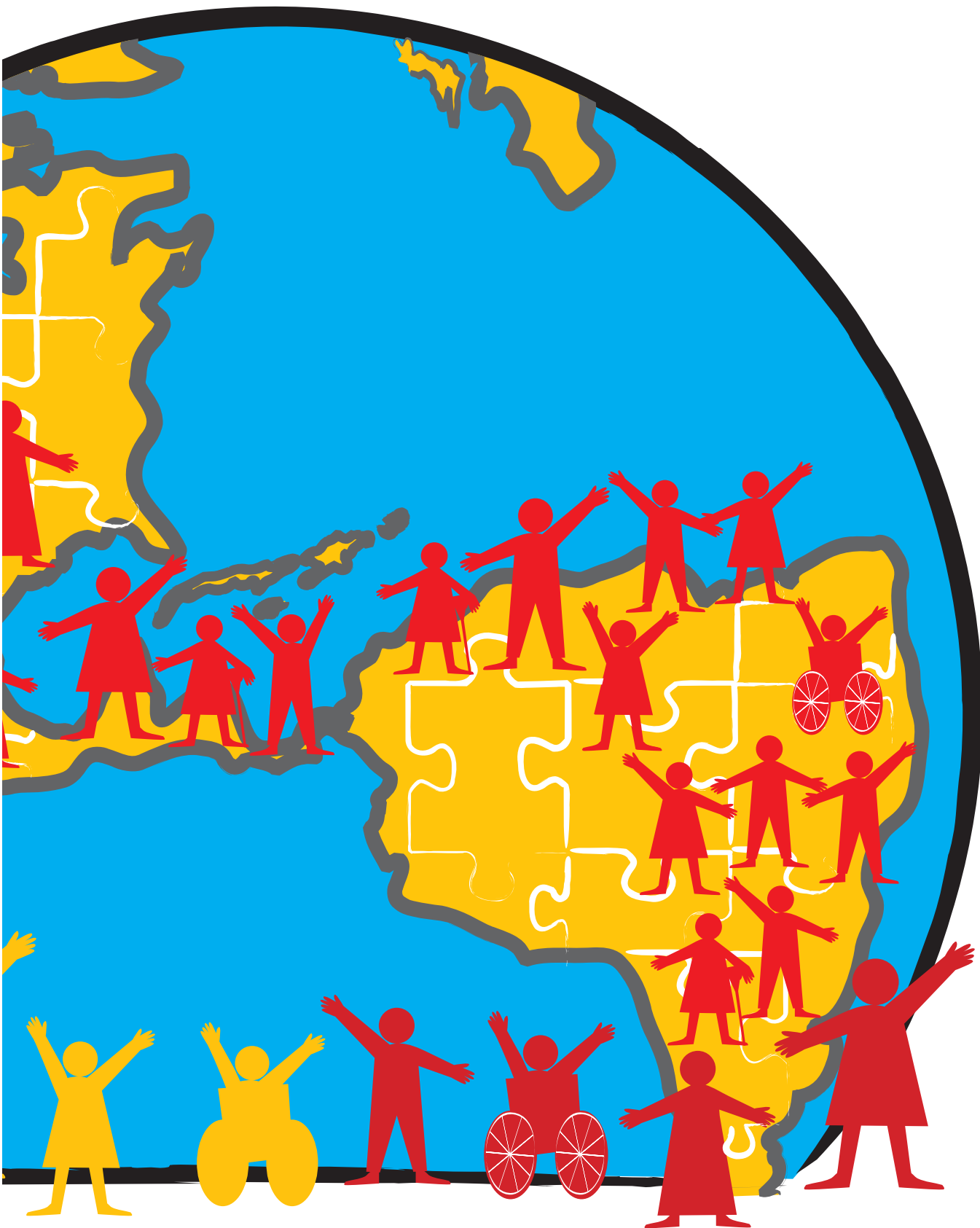

QUÈ FEM AMB EL PUZLE?

Envieu fotografies dels trencaclosques que feu esfcatalunya@educacionsinfronteras.org. Aquestes fotografies les utilitzarem en els diferents actes que es realitzin a tota Espanya, en els que farem arribar les peticions als representants del govern espanyol per recordar-los els seus compromisos. D'aquesta manera, ens unirem a la mobilització mundial que es farà durant la Setmana d'Acció Mundial per l'Educació.

(Les fotografies enviades s'utilitzaran en els materials i en el web de la Campanya Mundial per l'Educació a Espanya).

Organitzacions que formen la Coalició Espanyola de la CME:

Col·laboren:

Organitzacions que participen en la SAME a nivell estatal:

